

SĂ DEZLEGĂM TAINELE TEXTELOR LITERARE

• Clasa a VIII-a •

Îndrumător pentru
toate manualele alternative

- Noțiuni de teorie literară
- Repere critice
- Analiza secvențială a textului
- Exerciții propuse și rezolvate
- Subiecte posibile pentru pregătirea
Evaluării Naționale

I. GENUL LIRIC	5
1. Mihai Eminescu	10
<i>Lacul</i> (Ed. Humanitas)	11
<i>Dorința</i> (Ed. Corint)	16
<i>Crăiasa din povești</i> (Ed. All)	20
2. Lucian Blaga	23
<i>Izvorul nopții</i> (Ed. Humanitas)	24
<i>Amurg de toamnă</i> (Ed. All)	28
3. Nichita Stănescu	31
<i>Emoții de toamnă</i> (Ed. Humanitas)	32
4. Alexandru Macedonski	35
<i>Fântâna</i> (Ed. All)	36
<i>Iertare</i> (Ed. Corint)	39
5. Literatura populară. Balada	41
<i>Miorița</i> (Ed. Humanitas, Ed. Corint)	42
6. Doina populară și cultă	49
– populară: <i>Frunză verde magheran</i> (Ed. Corint)	49
– cultă: Octavian Goga, <i>Doina</i> (Ed. Corint)	52
 II. GENUL EPIC	56
1. Horia Aramă	60
<i>Planeta celor doi sori</i> (Ed. Humanitas)	60
2. Isaac Asimov	67
<i>Roboții de pe Aurora</i> (Ed. Corint)	68
3. Ioan Slavici	74
<i>Popa Tanda</i> (Ed. Humanitas)	75
4. Mihail Sadoveanu	84
<i>Baltagul</i> (Ed. Corint, Humanitas)	86
<i>Hanu Ancuței</i> (Ed. All)	94
5. Fănuș Neagu	103
<i>Târziu, când zăpezile sunt albastre</i> (Ed. All)	104
<i>Dincolo de nisipuri</i> (Ed. Corint)	110
6. Panait Istrati	115
<i>Ciulinii Bărăganului</i> (Ed. All)	116

7. Ionel Teodoreanu	122
<i>La Medeleni</i> (Ed. All)	123
8. Constantin Chiriță	130
<i>Cireșarii – Castelul fetei în alb</i> (Ed. All)	130
 III. GENUL DRAMATIC	143
 1. Ion Luca Caragiale	144
<i>O scrisoare pierdută</i> (Ed. Humanitas, Ed. Corint, Ed. All)	145
 2. Ion Băieșu	154
<i>Crimă pe palier</i> (Ed. All)	155
 Teste	162
 Tendințe europene	208
 Bibliografie selectivă	213

GLOSAR DE TEORIE LITERARĂ

Creație a omului, **limba** (al cărei material de construcție este **cuvântul**) e un mijloc de comunicare superior. Ea dobândește în literatură o valoare expresivă sporită. Limbajul literaturii se adresează sensibilității, urmărește să emoționeze și să formeze sentimente. Limba literară are modalități de expresie foarte variate, în funcție de gen, specie, temă, motiv, scriitor, fiecare având un stil propriu, o modalitate proprie de a combina mijloacele de exprimare. De aceea, orice **operă literară** este un întreg unitar, în care nu poți face nicio schimbare fără a dăuna impresiei de ansamblu.

S-a avansat ideea că dacă am vrea să considerăm **literatura** ca pe o știință, ea nu ar putea fi decât „știința despre om“, acesta fiindu-ne zugrăvit sub diverse chipuri. Uneori, autorul dezvăluie direct o stare sufletească. Adeseori, alături de sentimente scriitorul înfățișează și gânduri ale individului uman, despre frumusețea și armonia naturii ori măreția unor fapte omenești, despre destinul implacabil ori putreziciunea morală a claselor decadente etc. Alteori însă nu ni se dezvăluie direct sentimente și gânduri ale omului, ci ni se relatează fapte ce caracterizează personajele, acțiuni îndrăznețe și eroice, prin care oamenii își sacrifică viața în slujba unor cauze nobile etc.

Diversitatea trăsăturilor de caracter ale omului oglindite în creația literară este greu de cuprins în statistici, ele dezvăluindu-ni-se fie direct prin stările sufletești, fie prin faptele pe care personajele le săvârșesc. Astfel, opera literară poate fi încadrată într-un gen sau în altul.

Genul literar cuprinde operele literare care se aseamănă între ele printr-un anumit mod de a zugrăvi chipul omului, cu manifestările și stările lui sufletești.

Producțiile literare se împart în trei genuri: *liric*, *epic* și *dramatic*.

Când în opera sa scriitorul își dezvăluie direct propriile gânduri și stări sufletești, opera literară face parte din **genul liric**.

Speciile genului liric sunt: *doina*, *bocetul*, *cântecul*, *ghicitoarea*, *strigătura*, *proverbele* și *zicătorile* (în folclor); *pastelul*, *idila*, *elegia*, *romanța*, *oda*, *imnul*, *meditația*, *satira*, *pamfletul*, *epigrama* (în literatura cultă); *sonetul*, *rondelul*, *madrigalul*, *glosa* și *gazelul* (speciile cu formă fixă).

Obiectul operelor lirice îl constituie viața oamenilor sub toate aspectele și laturile ei. Deși poetul liric redă doar stările sufletești și sentimentele sale personale, creațiile lirice sunt adevărate căi spre înțelegerea celor mai generale fenomene ale vieții omenești.

Forma versificată este o trăsătură caracteristică a creației lirice, fiind cerută de intensitatea și natura sentimentului, pentru exprimarea căruia sunt folosite figurile de stil.

OPERA LIRICĂ este lucrarea literară în care scriitorul își exprimă în mod direct gândurile și sentimentele.

TEXTUL LIRIC (OPERA LIRICĂ)

CONȚINUT

- creează un univers poetic, o lume posibilă, cu o deosebită forță de sugestie
- transmite în mod direct idei, gânduri, sentimente, atitudini menite să creeze o atmosferă, o stare de spirit

Imagini:

- vizuale
- auditive
- dinamice
- olfactive
- tactile

EXPRESIE

- limbaj poetic care nu explică, ci sugerează

Figuri de stil:

- epitet
- comparație
- antiteză
- hiperbolă
- repetiție
- enumerație
- metaforă
- personificare
- inversiune

vers

Forma muzicală:

- măsură
- ritm: iambic
trohaic
- rimă: împerecheată
îmbrățișată
încrucișată
monorimă

EUL LIRIC reprezintă vocea care, în poezia lirică, ne comunică sentimentele, emoțiile, impresiile, ideile poetului, într-un limbaj direct, ce se adresează sensibilității cititorului prin intermediul procedeelor artistice și al figurilor de stil.

Eul liric se manifestă sub forma pronumelor și a adjectivelor pronominale de persoana I singular (*mă, mei*); formele de plural (*noi, nostru*) exprimă contopirea eului liric cu altă identitate lirică (țară, popor, categorie socială - țărani, natură, cititor etc.).

ELEMENTE DE PROZODIE

■ **RIMA** reprezintă potrivirea ultimelor sunete de la sfârșitul versurilor începând cu vocala accentuată.

Tipuri de rimă:

- a) **monorimă** (aceeași rimă la trei sau mai multe versuri)
- b) **împerecheată** (rimează versurile 1 cu 2, 3 cu 4)
- c) **încrucișată** (rimează versurile 1 cu 3, 2 cu 4)
- d) **îmbrățișată** (rimează versurile 1 cu 4, 2 cu 3)
- e) **variata** (versurile rimează neurmând nicio regulă)

■ **MĂSURA** reprezintă numărul de silabe dintr-un vers. Versurile pot fi grupate în strofe.

Tipuri de strofe:

- a) **distih** (strofă de două versuri numite și *stihuri*)
- b) **terțină** (trei versuri)
- c) **catren** (patru versuri) etc.

Obs.: Poeziile în care versurile nu sunt grupate în strofe se numesc *astrofice* sau *continue*.

■ **RITMUL** reprezintă succesiunea silabelor accentuate și neaccentuate, într-o anumită ordine.

Pentru a identifica ritmul unui vers trebuie să facem schema, notând silabele accentuate (\) și neaccentuate (□). Observând regularitatea cu care alternează silabele accentuate cu cele neaccentuate, versul poate fi împărțit în *picioare metrice*.

Tipuri de ritmuri:

Piciorul metric format din două silabe, cu accentul pe prima, se numește **troheu**, iar ritmul corespunzător, **ritm trohaic**.

„Pâ - nă To - ma se gă - teș - te,

\ □ | \ □ | \ □ | \ □

Mur - gul coa - ma - și ne - te - zeș - te.“

\ □ | \ □ | \ □ | \ □

Piciorul metric de două silabe în care accentul cade pe cea de-a doua silabă se numește **iamb**, iar ritmul corespunzător, **ritm iambic**.

„A fost o - da - tă ca - n po - vești,

□ \ | □ \ | □ \ | □ \

A fost ca ni - cio - da - tă“

□ \ | □ \ | □ \ | □

Piciorul metric de trei silabe în care accentul cade pe silaba din mijloc încadrată de două silabe neaccentuate se numește **amfibrah**, iar ritmul corespunzător, **ritm amfibrahic**.

„Mai am un sin - gur dor:

□ \ □ | □ \ □

În li - niș - tea se - rii“

□ \ □ | □ \ □

FIGURI DE STIL

În poezie, imaginile și atmosfera sunt create prin folosirea particulară a limbajului, prin combinarea cuvintelor după reguli proprii. În felul acesta apar figurile de stil (tropii). Acestea sunt procedeele de modificare a sensurilor proprii în sensuri figurate pornind de la funcția expresivă a cuvântului: epitet, comparație, metaforă, personificare etc.

◆ **Personificarea** - este figura de stil prin care se atribuie însușiri omenești ființelor, lucrurilor și fenomenelor naturii.

Ex.: „*Flori albastre tremur ude în văzduhul tămâiet.*“

(M. Eminescu - *Călin* (file din poveste))

◆ **Epitetul** - este figura de stil prin care se exprimă însușiri deosebite ale obiectelor, prezentându-le într-o lumină nouă, aparte, ele adresându-se imaginației și sensibilității noastre.

Ex.: „Iat-o sanie ușoară care trece peste văi...

În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.“ (V. Alecsandri - *Iarna*)

Se adaugă unui substantiv sau verb și se exprimă prin adjective („mândrul întuneric“), adverbe („se-ntinde *falnic*“) sau substantive („pădure *de argint*“).

Clasificare:

Epitetul poate fi:

a) **simplu** (exprimat printr-un singur cuvânt):

„taină *călătoare*“ (G. Coșbuc - *Vara*)

b) **dublu** (exprimat prin două epitete):

„lungi troiene *călătoare*“ (V. Alecsandri - *Iarna*)

c) **multiplu** (exprimat prin trei sau mai multe epitete):

„câmpia Ialomiței s-așterne *tăcută, netedă, uscată*“

(Al. Vlahuță - *Țara. Poporul*)

Epitetul poate avea și alte valori:

a) **epitet personificator**: „*cumplita* iarnă“ (V. Alecsandri - *Iarna*)

b) **epitet metaforic**:

„pădurea *de argint*“ (M. Eminescu - *Călin (file din poveste)*)

c) **epitet hiperbolic**:

„*Gigantică* poart-o cupolă pe frunte“ (G. Coșbuc - *Pașa Hassan*)

◆ **Comparația** - este figura de stil prin care se alătură doi termeni (persoane, obiecte, ființe, acțiuni, idei etc.), pe baza unor însușiri comune, cu scopul de a evidenția anumite caracteristici ale primului termen.

Ex.: „Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,

Ca pe un gol de munte o stâncă solitară“

(V. Alecsandri - *Dan, căpitan de plai*)

◆ **Metafora** - este figura de stil prin care se înlocuiește un termen obișnuit (propriu) cu unul neobișnuit, figurat, pe baza unor asemănări.

Ex.: „Vorba-i e *tunet*, răsuflatul *ger*.“ (G. Coșbuc - *Pașa Hassan*)

◆ **Repetiția** - este figura de stil care constă în folosirea succesivă a unui sunet, cuvânt sau a unui grup de cuvinte pentru a impune atenției o imagine semnificativă, o idee, un sentiment, o acțiune sau un obiect.

Ex.: „Ziua *ninge*, noaptea *ninge*, dimineața *ninge* iară.“

(V. Alecsandri - *Iarna*)

◆ **Enumerația** - este figura de stil care constă în înșiruirea unor termeni de același fel, cu scopul de a atrage atenția asupra unor aspecte descrise sau asupra faptelor înfățișate.

Ex.: „Vin *țânțarii, lăutarii, gândăceii, cărăbușii...*“

(M. Eminescu - *Călin (file din poveste)*)

◆ **Inversiunea** - este figura de stil prin care se schimbă ordinea obișnuită a cuvintelor într-o propoziție, cu intenția de a obține efecte poetice.

Ex.: „Priveam fără de țință-n sus

Într-o sălbatică splendoare“ (G. Coșbuc - *Vara*)

◆ **Antiteza** – este figura de stil care constă în opoziția dintre doi termeni (personaje, idei, situații, fenomene etc.) care se pun reciproc în lumină, cu scopul de a reliefa unul din termeni prin celălalt.

Ex.: „N-avem oști, dară iubirea de moșie e un zid
Care nu se-nfiorează de-a ta faimă, Baiazid!“

(M. Eminescu – *Scrisoarea III*)

◆ **Hiperbola** – este figura de stil prin care se exagerează în mod intenționat însușirile unei ființe sau caracteristicile unui obiect, fenomen sau ale unei întâmplări pentru a-l impresiona pe cititor.

Ex.: „Gigantică poart-o cupolă pe frunte,
Și vorba-i e tunet, răsufletul ger,
Iar barda-i din stânga ajunge la cer,
Și vodă-i un munte.“

(G. Coșbuc – *Pașa Hassan*)

◆ **Alegoria** – este procedeul artistic constând într-o suită de figuri de stil strâns legate între ele, coerente, prin care se concretizează o noțiune abstractă.

Ex.: Alegoria moarte – nuntă din balada populară *Miorița* se realizează printr-o succesiune de metafore, personificări, epitete, enumerații.

◆ **Oximoronul** este figura de stil care constă în asocierea neașteptată, cu efecte expresive surprinzătoare, a doi termeni contradictorii sau chiar cu semnificații opuse.

Ex.: „Așa-s de *negri* ochii tăi, / *lumina* mea.“ (Lucian Blaga – *Izvorul nopții*)

◆ **Invocația retorică** este o figură de stil care constă într-o formulă de adresare către o persoană absentă sau imaginară, de la care nu se așteaptă răspuns. Este situată, de obicei, la începutul operei și este realizată prin substantive în vocativ.

Ex.: „*Frumoaso*, / ți-s ochii așa de *negri* ...“ (Lucian Blaga – *Izvorul nopții*)

◆ **Exclamația retorică** este o figură de stil care exprimă gânduri și sentimente variate (surpriza, mânia, bucuria, admirația, îndemnul, dorința, speranța, mândria, regretul etc.).

Ex.: „Aoleo! ce foc de dor!“ (*Frunză verde magheran...*)

◆ **Simbolul** este procedeul artistic care constă în utilizarea numelui unui obiect concret pentru a desemna un alt obiect sau, cel mai adesea, o idee abstractă.

Simbolul este o imagine care revine cu insistență într-un text literar și care ocupă o poziție-cheie, esențială pentru eroul liric sau epic, pentru conflict etc.

Sensul simbolic al unui cuvânt se formează numai în context (prin raportare la toate determinările sale, la relațiile cu alte imagini și la poziția pe care o ocupă în text).

Ex.: simbolul ochilor în poezia „*Izvorul nopții*“ de Lucian Blaga

◆ **Figurile de stil sonore** constau în repetarea unor sunete în interiorul unui vers pentru a-i spori muzicalitatea și a crea efectul unei armonii imitative.

Aliterația este o figură de stil sonoră care constă în repetarea unor consoane sau silabe aflate de obicei în rădăcina cuvintelor.

Asonanța este o figură de stil sonoră care constă în repetarea unor vocale accentuate aflate în silabe succesive. Termenul este adesea folosit pentru a denumi rima imperfectă.

Referențe critice

■ „Eminescu [...] a fost și rămâne cea mai copleșitoare mărturie despre forma inegalabilă pe care o poate atinge geniul creator românesc, atunci când se alimentează din adâncimile fertile și insondabile ale unui fond autentic.”

(Șt. Aug. Doinaș, *Lectura poeziei. Urmată de tragic și demonic*, București, Ed. Cartea Românească, 1970, p. 342.)

■ „Cântăreț al elanurilor omenesti îndreptate spre scrutarea universului și [...] al umanității ancorate în viața socială [...], Eminescu s-a aplecat cu aceeași cuprinzătoare înțelegeră și asupra vieții intime a omului. A cântat speranțele, dorințele, modurile bucuriei omenesti de a se afirma prin dragoste și comunicări cu viața naturii, dar și modurile – mult mai numeroase în vremea sa – ale insatisfacției sufletești a omului, exprimate prin sentimentul singurătății, [...], al durerii de a nu fi înțeles sau de a fi trădat în dragoste, afirmând [...] idealul unei vieți de onestitate și plinătate sufletească, de trăire sinceră și pasionată a sentimentelor.”

(G. Munteanu, *Prefața și note la vol. M. Eminescu, „Poezii”*, București, Ed. Tineretului, 1966, p. 32.)

■ „În ceea ce-l privește pe poet, toate evaluările sunt astăzi făcute, de la marele public la critici și specialiști, la filosofi ai culturii, la scriitori și artiști. Blaga, cu fericita formulă a *ideii Eminescu*, a dat încununarea cea mai înaltă, ca o confirmare fără putină de tăgadă, predominanței eminesciene în cultura și creația românească. [...] Iorga, în viziunea sa sintetizatoare asupra istoriei și culturii românești a înțeles, cu uimire, entuziasm și mândrie, felul în care inegalabilul focar al sufletului eminescian a strâns într-o irepetabilă acumulare, puterea întreagă de radiație a unui popor și l-a văzut ca «expresia integrală a sufletului românesc».”

(Zoe Dumitrescu-Busulenga, *Motivul istoric: timp și spațiu național*, în „Eminescu – cultură și creație”, pp. 12-13.)

■ „Departe de vapoazele evocări romantice, Eminescu creează imagini de o plastică senzualitate. [...] Poetul își fixează cu intensitate atenția asupra părților predilecte din trupul femeii: părul, gura, umerii, brațele, sânii. Asemenea expresii apar la nesfârșit în lirica eminesciană, asociate cu corespunzătoare senzații tactile, ce se desprind dintr-însele. [...] Lăsând pradă gurii mele / Ale tale buze dulci.”

(Edgar Papu, *Nostalgia apropierei – erotica*, în „Lumini perene”, București, Ed. Eminescu, 1989, p. 55.)

■ „În finalul *Dorinței*, amintita sugestie vagă, desprinsă dintr-un spațiu indefinit, ce se pierde, apare în *armonia / Codrului bătut de gânduri*. Acestui plan depărtat i se opune unul delimitat, din imediata apropiere, care, fiind omogen cu primul, îi împrumută și lui o consistență mai definită: Flori de tei deasupra noastră / Or să cadă rânduri-rânduri.”

(Edgar Papu, *Concentrarea extensivă ca expresie întregitoare*, în „Lumini...”, ibidem, p. 79.)

■ „Întâlnirea nu se produce nici în *Lacul*, poezie construită ca un mic *lied* pe tema așteptării romantice. Dar și aci fantezia suplinește realul deficitar construind imaginea întâlnirii posibile și călătoria pe ape și proiectându-le într-un viitor exprimat prin subjonctiv: *Să sârim în luntrea mică, / [...] / Și lopețile să-mi scape / Să plutim cuprinși de farmec [...]*.”

La fel, *Crăiasa din povești*, iubită în ipostaza de zână, încearcă să facă să apară, prin practici magice, chipul iubitului în limpezile ape ale lacului.”

(Zoe Dumitrescu-Busulenga, *Cuplul ca idee mito-poetică centrală în opera eminesciană*, în „Eminescu – cultură și creație”, București, Ed. Eminescu, 1976, pp. 87-88.)

■ „Intimitatea eminesciană nu-i analitică. Fiind expresii ale naturii, cei doi iubiți nu

vorbesc și nu se-ntreabă. Ei cad, prin puterea instinctului și sub înrăurirea mediului înconjurător, într-o somnolență extatică, pe care Eminescu o numește «farmec». Femeia iese de undeva, dintre trestii sau din pădure, se lasă îmbrățișată, apoi amândoi sunt prinși de o toropeală, fascinați mai cu seamă de o mișcare ritmică din afară, de căderea continuă a razelor lunii, de prăbușirea lentă a florilor de tei, de «blânda batere de vânt», de unduirea apei, de buciulul de la stână. Toate aceste ritmuri închipuiesc viața cosmică.”

(G. Călinescu, *Mihai Eminescu*, în „Istoria literaturii române”, III, București, Ed. Academiei, 1973, p. 235.)

■ „Iubirea eminesciană este deopotrivă cu a lui Tristan în drama lui Wagner. Un fir îndoliat se întrețese cu bucuriile ei. Voluptatea se asociază cu durerea, încât dulcea jale sau farmecul dureros fac parte dintre expresiile eminesciene cele mai tipice. Și poate că tocmai acum, când o dorește mai puțin, poezia lui Eminescu atinge sensurile ei metafizice

cele mai grave. În experiența iubirii a intuit Eminescu mai limpede resortul cel mai adânc al vieții, dorul nemărginit, dar și zădărniciile acestuia. Ceea ce s-a numit pesimismul eminescian este mai cu seamă deșteptarea bruscă, în neîmpăcată lumină conceptuală, a omului care a dus până la capăt experiența iubirii.”

(Tudor Vianu, *Junimea*, în „Istoria literaturii române moderne”, de S. Cioculescu, VI. Streinu și T. Vianu, București, E.D.P., 1971, p. 235.)

■ „Descoperim la Eminescu un sistem de reprezentare aproape canonic, ritualic, bazat pe reluarea aceluiași puncte de referință în mici partituri simfonice. O strofă din *Lacul* poate fi transferată în *Dorința* și invers, în cadrul unui tipism cu variații minime. Același ipotetic farmec, același timp «îngănat cu glas de ape», aceeași diafanizare a organicului vizează cu regularitate consonanța finitului cu infinitul.” (Const. Ciopraga, *Personalitatea literaturii române*, Iași, Ed. Junimea, 1973, p. 150.)

Aplicații:

- **Lacul** (Ed. Humanitas)
- **Dorința** (Ed. Corint)
- **Crăiasa din povești** (Ed. All)

LACUL

Caracteristicile textului

TEMA Natura și dragostea sunt la Eminescu două teme care se întrepătrund mereu în așa fel, încât trebuie să le considerăm, adeseori, ca două aspecte ale unei teme unice. Lirica erotică eminesciană cunoaște două ipostaze. Cea dintâi este aceea a unei iubiri luminoase, care îmbată și înalță sufletul, trezind în el dragostea de viață. Cadrul în care se desfășoară ceremonialul erotic este, de obicei, un colț din natură, care corespunde unei anume stări de suflet („Lacul”, „Dorința”, „Sara pe deal”, „Lasă-ți lumea” etc.). A doua este reprezentarea unei iubiri în care se strecoară măhnirea, dezolarea, durerea sufletească („Despărțire”, „De ce nu-mi vii” etc.).

Natura întreagă este văzută de Eminescu ca o ființă însuflețită de o putere supraomenească, înzestrată cu o forță lăuntrică plină de tragism.

TITLUL Titlul acestei poezii este ales pentru profundele semnificații ale elementului primordial, apa, în acest caz fiind un simbol al sufletului poetului încărcat de dor, calm la suprafață, dar cu adâncimi nebănuite. Apa este când neliniștită, precum iubirea, când profundă și eternă, nepăsătoare la trecerea timpului, lacul fiind loc de visare și de întâlnire pentru îndrăgostiți.

UNIVERSUL POETIC „Lacul” este un poem al stării de reverie erotică, iar atmosfera sa amintește de poezia folclorică, cu deosebirea că Eminescu atinge un înalt diapazon expresiv, amplificând considerabil coeficientul de mister și de spiritualitate.

Într-un tablou feeric, imaginea a unei fericiri paradiziace, poetul visează că iubita vine spre el dintr-un loc anume, tainic („Ea din trestii să răsară”), ferit de orice priviri indiscrete.

Analizând mai adânc esența acestei viziuni asupra fericirii în dragoste, putem deduce că ea nu ar consta, cum s-ar părea la prima vedere, în mângâieri, sărutări sau hârjoana nevinovată, ci în trăirea interioară a apropierei celor doi îndrăgostiți. Comuniunea se concretizează într-o stare de beatitudine realizată prin punerea în acord a sufletelor celor doi parteneri cu elementele naturii înconjurătoare: *lacul* – proiecție muzicală a întregii ambiante, menit, prin ecouri suave de „glas de ape”, să acompanieze idila plină de farmec a celor doi, *trestii* – atât de fragile și totuși atât de rezistente, și *luna*, sub a cărei lumină blândă poetul își imaginează abandonul alături de ființa iubită („Și să scap din mână cârma, / Și lopețile să-mi scape; // Să plutim cuprinși de farmec / Sub lumina blândei lune”).

Alunecarea din starea de grație se produce brusc în momentul când poetul realizează că totul a fost o iluzie și este sortit să rămână singur („Dar nu vine... Singuratic / În zadar suspin și sufăr”).

REALIZAREA ARTISTICĂ Această creație, simetrică fiindcă începe și se termină cu imaginea lacului, este structurată în cinci strofe conținând trei secvențe: a) cadrul natural (strofa I); b) visul de dragoste (strofele II, III, IV); c) revenirea în planul realității (strofa V).

În poezia „Lacul” planul exterior – al naturii – se corelează cu planul interior, al trăirilor sufletești ale poetului, Eminescu fiind pictorul stărilor răscolitoare, intense, prin mijlocirea unui stil unic.

Prima strofă are un caracter descriptiv, aproape de pastel, fixând cadrul natural în care urmează să se desfășoare reveria iubirii: lacul încărcat de nuferi, codrul, luna a cărei lumină e oglindită în „cercuri albe”. Albastru – lacul, verde – codrul, galben – nuferii, iată cum prin doar două **epitete** cromatice („lacul... albastru”, „nuferi galbeni”) poetul face să erupă o adevărată explozie de culori. Iar prin cele două **inversiuni** creatorul aduce în prim-plan principalele părți ale acestui întreg care este peisajul închipuit de poet în visarea sa: lacul, codrii, nuferii și barca. Lacul apare albastru și limpede la adăpostul codrului, oferind o oază de liniște și intimitate. Frumusețea lui este sporită de bogăția florală a nuferilor galbeni. Culoarea caldă, aurie a acestora amplifică gingășia cu care ei împodobesc undele albastre. Lacul vibrează de emoția și nerăbdarea îndrăgostitului, iar **personificarea**

devine sugestivă: „Tresărind în cercuri albe / El cutremură o barcă.” Mișcarea lacului, schimbarea culorii lui, glasul cu care murmură iubirea („Îngânați de glas de ape”) trădează emoția, bucuria pe care i-o transmite tânărul îndrăgostit.

În strofa a doua atmosfera devine mai tensionată, ritmul este mai alert, susținut de prezența verbelor „ascult” și „aștept”, care dau măsura nerăbdării îndrăgostitului de a-și strânge iubita la piept. Ezitățile și dorințele sale, încă nelămurite, sunt sugerate prin **repetiția** adverbului „parcă”. Vorbim de o iubită imaterială ce irupe din fantezia visătorului și există doar în mintea acestuia, o „Ea” al cărei chip se revarsă din preaplinul sufletului poetului, unde rămâne ascuns.

Dorința, năzuința poetului la împlinirea prin dragoste este marcată subtil și prin folosirea în strofele II, III și IV, a unei întregi **serii de verbe** la modul conjunctiv: „să răsară”, „să-mi cadă”, „să sărim”, „să scap”, „să-mi scape”, „să plutim”, „[să] sune”. Folosirea acestui mod sugerează faptul că – în momentul respectiv – poetul are speranță, consideră acțiunea ca fiind posibilă, realizabilă. Ar vrea să-l cuprindă o stare de abandon, iar intensitatea sentimentului este evidențiată prin **repetiția** verbului „a scăpa”: „Și să scap din mână cârma, / Și lopețile să-mi scape”. Atunci îndrăgostiții ar fi în deplină armonie unul cu altul și cu universul, contopindu-se cu elementele cadrului natural, descrise prin **imagini artistice** de o mare sensibilitate, fie ele **vizuale** („Lacul codrilor albastru”, „Sub lumina blândeii lune”), **auditive** („Îngânați de glas de ape”, „Vântu-n trestii lin foșnească, / Unduioasa apă sune!”) sau **de mișcare** („Tresărind în cercuri albe / El cutremură o barcă.”, „eu trec”, „să sărim”).

Strălucirea inițială pălește în strofa a patra. **Enumerația** din această strofă („lumina blândeii lune”, „vântu-n trestii lin foșnească”, „unduioasa apă sune”) toată această aglomerare de elemente care se întrec în a crea cadrul perfect pentru povestea de iubire contribuie la crearea impresiei că acesta e locul ideal în care îndrăgostiții pot să intre în armonie cu ritmurile naturii.

Cei doi trăiesc puterea iubirii, vrăjiți de „farmecul” naturii, de mișcarea lină a valurilor, de lumina blândă a lunii, de glasul melodios al apei. Uitarea de sine, uitarea timpului înseamnă pătrunderea în ritmurile universului, în eternitatea naturii. Îndrăgostitul dorește ca aceste clipe de supremă fericire, de iubire, să fie veșnice.

Confesiunea eului liric este puternică, exprimată direct prin verbele folosite la persoana I, trăirile interioare ale eului liric fiind surprinse în diferite momente: poetul așteaptă, visează, apoi se întoarce brusc la realitate. Fiecare dintre aceste sentimente dictează și alegerea corespunzătoare a verbelor: „a cădea”, „a sări”, „a scăpa”, „a pluti”, „a suna” sugerează atmosfera de vrajă, de visare, dorința de împlinire a iubirii, pe când verbele „nu vine”, „suspîn”, „sufăr” subliniază revenirea poetului la realitate, transmitând starea de tristețe profundă, dezamăgire, durerea poetului în momentul trezirii din visul de iubire, când iluzia prelungită se spulberă.

În finalul poeziei, deci, lacul este umbrat de tristețea și singurătatea poetului. Martor tăcut al visului spulberat, lacul pare să-l consoleze cu seninătatea și frumusețea undelor sale. Durerea strânsă adânc în suflet de către poet, alinată de armonia naturii, se transformă într-o calmă resemnare.

În ce privește influența poeziei populare, spre deosebire de „Dorința”, în care se pot găsi câteva cuvinte și forme specifice („prund”, „prispă”, „or să-ți cadă”),